

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА

А. М. Зелінська к.е.н., доцент,
Житомирський національний агроєкологічний університет

В сучасному світі все більшого поширення набуває практика ведення сільського господарства на засадах органічного виробництва. Станом на 2015 рік 179 країн світу мали сертифіковане органічне виробництво. В світі нараховується вже 50,9 млн. га органічних сільськогосподарських угідь, при цьому в 1999-іх було лише 11 млн. [1]

Відповідно до термінології Міжнародної організації ООН з продовольства і сільського господарства FAO, органічне землеробство це: «комплексна система управління виробництвом, яка стимулює і посилює благополуччя аграрної екосистеми, включаючи біологічне різноманіття, біологічні цикли та біологічну активність ґрунту, що досягається використанням усіх можливих агрономічних, біологічних і механічних методів на противагу застосуванню синтетичних матеріалів для виконання специфічних функцій всередині системи ». [1]

Органічне сільське господарство, дозволяє отримувати продукцію, уникаючи ресурсів, використання яких пов'язано з негативними впливами на біорізноманіття та природні цикли, характерні для місцевих умов, і тому має низку незаперечних переваг перед традиційним: довгострокова стабільність, поліпшення структури ґрунту, підвищення біорізноманіття, безпеку для здоров'я людини і тварин, а також кращі смакові якості продуктів харчування. Органічне сільське господарство поєднує традиції, інновації і науку для поліпшення стану довкілля і підвищення якості життя людей.

Оскільки галузь демонструє позитивні тренди зростання, тому закономірним є зростання попиту на ринку праці на фахівців з органічного сільського господарства та пов'язаними з ним переробними галузями. Підготовка висококваліфікованих спеціалістів для ведення органічного рослинництва і тваринництва є одним із пріоритетних завдань аграрних вузів України, в тому числі і для Житомирського національного агроєкологічного університету.

За даними центру «Агроосвіта» десять українських аграрних закладів освіти уже здійснюють підготовку спеціалістів для органічного виробництва. Для розробки ефективних навчальних

планів , на наш погляд , доцільно використати досвід провідних аграрних університетів ЄС, зокрема Німеччини.

Аналіз професійної підготовки фахівців аграрної галузі у цій країні показав, що підготовка здійснюється на 42 факультетах вищих закладів аграрної освіти, у тому числі: факультетах сільськогосподарських наук та садівництва, лісогосподарських факультетах, факультетах наук про харчування та технологію виробництва продуктів харчування, факультетах ветеринарної медицини університетів країни, у Вищій ветеринарній школі Ганновера, відділеннях аграрних та лісогосподарських наук вищих шкіл прикладного напрямку.

В Німеччині існує чотирирівнева система професійної підготовки фахівців аграрної галузі: дуальна система підготовки (сільськогосподарське учнівство та професійні школи (Geselle (підмайстер)), коледжі (Berufsfachschulen), університети з прикладних наук (Fachhochschulen, Polytechnikum), університети. Характерною особливістю для системи професійної освіти у Німеччині є дуальність професійного навчання. Така організація підготовки фахівців сприяє скороченню термінів навчання майбутніх бакалаврів, підвищенню рівня їхньої практичної підготовки, формуванню й розвитку у них ключових компетенцій. Разом з дуальною системою професійної підготовки фахівців існують і спеціалізовані навчальні заклади професійної освіти з денною та заочною формами навчання.

Проведений аналіз професійної підготовки фахівців аграрної галузі у Федеративній Республіці Німеччина, дозволяє виділити такі особливості: концентрація й інтеграція освітніх ресурсів; існування гнучкої системи оплати за навчання і заохочення талановитої молоді до навчально-пізнавальної та наукової діяльності; тісний зв'язок процесу навчання з практикою; співробітництво університетів із міжнародними концернами й іноземними дослідницькими інститутами; зв'язок навчання із наукою; надання розширених послуг фермерам та фахівцям, які задіяні у сільському господарстві; розробка навчальних програм англійською мовою; надання освітніх послуг закладами сільськогосподарської освіти іноземним громадянам; орієнтація професійної підготовки фахівців аграрної галузі на сучасні потреби аграрного виробництва, територіальних громад, збереження та охорони аграрного ландшафту; професійна підготовка фахівців-експертів з якості продукції сільського господарства та органічного сільського господарства [2].

Флагманом аграрної вищої освіти країни є університет Хоенхайм (м.Штутгард, федеральна земля Баден-Вюртемберг). Варто

зауважити, що університет є не тільки першим серед аграрних вишів Німеччини, але й займає 9 місце серед аграрних вузів Європи та 42 позицію у загальносвітовому рейтингу.

Тут здійснюється підготовка за різними сільськогосподарським, біологічними та економічними спеціальностями. Серед 30 спеціальностей магістратури, в тому числі готують спеціалістів і для органічного сільського господарства. [3].

Університет має багаторічні напрацювання в галузі підготовки фахівців для органічного виробництва. Тому узагальнення його досвіду, на думку автора, є корисним як для Житомирського національного агроекологічного університету, так і для аграрних вузів України в цілому.

В результаті дослідження встановлено, що підготовка спеціалістів для органічного сільського господарства в університеті Хосенхайм проводиться в магістратурі за спеціальністю «Органічне сільське господарство і продовольчі системи». Для вступу в магістратуру необхідно мати ступінь бакалавра зі спеціальностей «Агробіологія», «Сільське господарство», «Виробництво продуктів харчування», «Охорона навколишнього середовища», «Відновлювальні ресурси і біоенергетика», а також за іншими спеціальностями бакалаврату німецьких або закордонних закладів освіти при наявності в додатку до диплома не менше 50% дисциплін, пов'язаних з сільським господарством.

Додатково до конкурсу можуть бути допущені випускники освітнього рівня бакалавр інших несуміжних спеціальностей, але в цьому випадку необхідно скласти додатковий спеціальний кваліфікаційний екзамєн [4].

Навчання в магістратурі за спеціальністю «Органічне сільське господарство і продовольчі системи» здійснюється англійською мовою, тому знання англійської мови підтверджується відповідним сертифікатом.

При зарахуванні в магістратуру враховується: середній бал додатку до диплома (ваговий коефіцієнт 0,5), рівень знання англійської мови (ваговий коефіцієнт 0,15), трудовий стаж (не менше 2-х років) в сільському господарстві (ваговий коефіцієнт 0,1), мотивоване обґрунтування англійською мовою вибору спеціальності (ваговий коефіцієнт 0,25).

Підготовка в магістратурі за спеціальністю «Органічне сільське господарство і продовольчі системи» триває 4 семестри. За цей час магістрант повинен набрати не менше 120 кредитів.

Таблиця 1

Структура підготовки магістрів за спеціальністю «Органічне сільське господарство і продовольчі системи», університет Хоенхайм, Німеччина

	1 семестр Університет Хоенхайм	2 семестр Університет Хоенхайм	3 семестр Університет Хоенхайм або університет- партнер	1 семестр Університет Хоенхайм або університет- партнер
6 кредитів	Органічні продовольчі системи і концепції. Принципи органічних продовольчих систем	Технологія і якість органічних продуктів харчування	Модуль на вибір	Магістерська дисертація
6 кредитів	Економіка та екологічна політика	Ринки і маркетинг органічних продуктів харчування	Модуль на вибір	
6 кредитів	Соціальні умови для сталого органічного сільського господарства	Органічне землеробство	Модуль на вибір	
6 кредитів	Органічне тваринництво і тваринницька продукція	Модуль на вибір	Модуль на вибір	
6 кредитів	Проект в галузі органічного сільського господарства і продовольчих систем (12 кредитів)		Модуль на вибір	
Разом	Не менше 30 кредитів	Не менше 30 кредитів	Не менше 30 кредитів	Не менше 30 кредитів
Всього	Не менше 120 кредитів			

В магістратурі за спеціальністю «Органічне сільське господарство і продовольчі системи» передбачена комплексна підготовка спеціалістів, яка включає формування компетенцій з органічного землеробства, органічного тваринництва, органічного харчування, економіки і менеджменту органічного сільського господарства. Отримані компетенції дозволяють випускникам претендувати на робочі місця в різних галузях.

Для цього в навчальному плані передбачений широкий вибір модулів, як обов'язкових (табл.1) так і модулів на вибір (табл.2).

Таблиця 2

**«Модулі на вибір» для підготовки магістрів за спеціальністю
«Органічне сільське господарство і продовольчі системи», університет Хоенхайм, Німеччина**

семестр	Модулі на вибір
1	Англійська мова для наукових цілей
2	Біологічні методи захисту в органічному сільському господарстві
2	Захист урожаю в органічному сільському господарстві
2	Практикум з біологічних методів захисту
2	Міжнародна сільськогосподарська і продовольча торгівля
2	Проблеми і перспективи органічного землеробства
2	Методи дослідження сталого розвитку сільських регіонів
2	Анкетування і аналіз даних
2	Англійська мова для наукових цілей
2	Індивідуальний модуль
3	Екологія і агрокосистеми
3	Формування громадської думки з питань продовольства і сільського господарства
3	Етика в питаннях продовольства і сільського господарства
3	Безпека харчових продуктів
3	Гендерна рівність і питання харчування
3	Управління інноваціями
3	Органічне землеробство в тропіках і субтропіках
3	Суспільні процеси в сільському господарстві й управлінні природними ресурсами
3	Кількісні методи в економіці
3	Анкетування і аналіз даних
3	Родючість ґрунту і використання добрив в органічному сільському господарстві
3	Індивідуальний модуль

Кожен модуль із вільного вибору оцінюється в 6 кредитів. Модулі, де додатково передбачена виробнича практика та додатковий обсяг експериментальних досліджень оцінюється в 7,5 кредита. Зміст модуля визначається відповідною кафедрою. В межах «індивідуального модуля» можна набрати кредити виконуючи науково-дослідну роботу, виступаючи на конференціях, публікуючи результати наукових досліджень в статтях.

Магістри спеціальності «Органічне сільське господарство і продовольчі системи можуть отримати «одинарний» диплом (навчання тільки в університеті Хоенхайм) або «подвійний» диплом (1 рік навчання в університеті Хоенхайм, другий рік в університеті-партнері (Орхуський університет Данія; Віденський університет землеробства, Австрія; Варшавський університет природокористування, Польща; університет Ліона, Франція.)

Оскільки підготовка фахівців для органічного виробництва в Україні знаходиться на початковому етапі, використання досвіду провідних європейських університетів, в тому числі університету Хоенхайм сприятиме розбудові органічної освіти в Україні. Професорсько-викладацькому складу аграрних вузів України необхідно подолати ще багато викликів, щоб забезпечити галузь високоякісними фахівцями для виробництва здорових, натуральних, екологічно безпечних, органічних продуктів харчування. Кращі європейські практики для розробки нових навчальних програм можуть бути використані, як такі, які пройшли уже успішну адаптацію.

Список літератури

1. FiBL-IFOAM "Світ органічного сільського господарства. Статистика та тренди 2017" <https://shop.fibl.org/fileadmin/documents/shop/353-organic-world-2017.pdf>
2. Заскалета С. Г. Особливості професійної підготовки фахівців аграрної галузі у Німеччині / С. Г. Заскалета // Формування і розвиток духовної особистості в умовах університетської освіти: історія, теорія та практика: збірник тез за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції / за заг. ред. В. Д. Будака. — Миколаїв : МНАУ, 2010. - С. 44-46
3. Organic Agriculture and Food Systems: Master of Science. – Stuttgart: Universität Hohenheim, 2016. – 20 p.
4. Studieren an der Universität Hohenheim: Informationen für Studieninteressierte. – Stuttgart: Universität Hohenheim, 2016. –127 p.
5. Zulassung der Universität Hohenheim für die konsekutiven Master-Studiengänge. – Stuttgart: Universität Hohenheim, 2016.– 11 p.